

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

МАТЕРІАЛИ

X Інтернет-конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених
присвяченої 30-річчю створення кафедри філософії, соціології та менеджменту
соціокультурної діяльності та 205-річчю Університету Ушинського

ОСВІТА ТА СОЦІАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ

ОДЕСА-2022

УДК: 37+316.61

О72 Освіта та соціалізація особистості // X Інтернет-конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених (Одеса, 22-23 квітня 2022 р.) 92 с.

Рецензенти:

Попков Василь Васильович - доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри політології Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

Халапсис Олексій Владиславович - доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Дніпровського державного університету внутрішніх справ.

Збірник матеріалів Інтернет-конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених «Освіта та соціалізація особистості» присвячено 30-річчю створення кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності та 205-річчю Університету Ушинського і вміщує матеріали, які досліджують освіту ХХІ століття, інновації та перспективи розвитку; стан та проблеми реформування системи української освіти; філософію освіти перед викликами сучасності; молодь в освітньому просторі: механізми соціалізації та самореалізації; соціальну адаптацію особистості в умовах суспільних трансформацій; ціннісні орієнтири та культурні практики особистості в українському суспільстві та розглядаються девіації та суспільні рухи у соціальному просторі сучасної України. Рекомендовано для науковців, педагогів, докторантів, аспірантів, здобувачів освіти.

Ухвалено до друку та розповсюдження мережею інтернет вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський державний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (протокол № 11 від 30 червня 2022 року)

«Освіта та соціалізація особистості»

22-23 квітня 2022 року

ОРГКОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ

Голова:

А. В. Красножон – ректор Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», доктор історичних наук, професор.

Заступники голови:

Копусь Ольга Антонівна – перший проректор з навчальної та науково-педагогічної роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», доктор педагогічних наук, професор.

Музиченко Ганна В'ячеславівна – проректор з наукової роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», доктор політичних наук, професор.

Борінштейн Євген Русланович – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Члени оргкомітету:

Лісеєнко Олена Василівна – доктор соціологічних наук, професор кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності, завідувач історико-філософського відділення Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Петінова Оксана Борисівна – доктор філософських наук, професор кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Атаманюк Зоя Миколаївна – доктор філософських наук, доцент кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Борінштейн Євген Русланович – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»,

Кіссе Антон Іванович – доктор політичних наук, доцент кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського»

ФІЛОСОФСЬКІ СКЛАДОВІ У АНТИЧНОСТІ ВІДНОСНО АКСІОЛОГІЧНОГО ПІДХОДУ В ОСВІТІ

При розробці моделей розвитку освіти, орієнтованого на формування особистісних цінностей та домінування аксіологічних складових людства, суспільство досліджує природу цінностей, визначає порядок і результат вивчення і проектування освітнього процесу. Як правило, вибір теорій вченими проводиться на основі знання про аксіологічну природу людства, розуміння сутності цінностей. У той же час, нормативно задається модель освіти, орієнтована на розвиток людини як цілісності, вимагає застосування певних аксіологічних базисів. Але як показала агресія Російської Федерації, її знуцання над загальнолюдськими цінностями, цього замало. Щоб визначити основні аксіологічні шляхи освіти, необхідно знайомство з основними підходами до розуміння цінностей, з основними групами аксіологічних теорій, цілеспрямований напрямок особистості на моральну поведінку як основу буття.

У філософії можна виділити два основних підходи до розуміння природи цінностей. Виникнення першого виявляється в філософії Сократа і Платона, другого – в філософії Аристотеля.

Сократ і Платон ототожнюють чесноту і знання. Вони вважають, що для того, щоб бути добродішним, досить володіти істинним знанням, що таке чеснота. Таке знання є розкриття ідеї, зразка, еталона.

По Платону абсолютне моральне начало трансцендентно життю.

Освіта в розумінні Платона – це і формування людини і його керування певним зразком. Процес осягнення знань про чесноту Платон пов'язує з життям людини в полісі, який «не є ні місто, ні держава, ні їх горезвісне змішання» [1, с. 55]. Поліс розуміється Платоном як «влаштування місця історії грецької людини», як «таке сутнісне перебування людини, яке пропонується йому як те, до чого він у своєму власному бутті призначається» [1, с. 55].

Життя людини в полісі – це впорядковане життя. Людина обов'язково повинна бути впорядкована, - вважає Платон, - так як на шляху безладу він завжди помиляється, втрачає своє призначення і виявляється поза полісом. Залучення людини в належний порядок, встановлення і освіти його в сенсі слова "пайдейя", означає, перш за все, підпорядкування законам. Саме такий Сократ в зображенні Платона [2]. У згоді з підпорядкуванням законам полісного порядку або незгоди з ними, людина може бути або дисциплінованим, або безладним. Упорядкований поліс є породжує структура,

що породжує людини в його тому чи іншому призначенні, тоді як при відсутності порядку людина не може відбутися в своїх можливостях і власних здібностях [1, с. 57].

Аристотель вперше в історії етичної думки пов'язує чесноту головним чином з бажанням, хотінням, волею, вважаючи що хоча моральність і залежить від знань, проте, вона корениться в добрій волі: адже одна справа знати, що добре і що погано, а інше – хотіти слідувати хорошему [3, с. 22]. Аристотель вважає, що чесноти не якості розуму, вони тільки пов'язані з ним і складають склад душі [3, VI 13, 1144В 15]. Тому Аристотель розрізняє діаноетичні (розумові) чесноти, пов'язані з діяльністю розуму, і етичні, що представляють собою чесноти душевного складу, характеру. І ті й інші чесноти не дані нам від природи, нам дається лише можливість їх придбати [3, II 1, 1103 а 25-29].

На питання про те, що таке чеснота складу душі, Аристотель відповідає, що вона є знаходження належної середини в поведінці і почуттях, вибір середини між їх надлишком і недоліком. І хоча Аристотель наводить приклади такого вибору, звертаючись до раціонального в людині, не можна віднести цей вибір до діяльності розуму – це вибір, здійснюваний самою душею.

Етичне вчення Аристотеля засноване на переконанні, що у Всесвіті панує доцільність і що будь-який розвиток визначається лежить в основі речей і самого людського життя метою, цільовою причиною. Він виходить з принципу, що в людині, як і у всякій речі, закладено внутрішнє прагнення до благої мети і вищого блага як кінцевої мети.

Абсолютне моральне начало Аристотель вважає іманентним життя. Тому, він стверджує, що чеснота передбачає не тільки активну вольову діяльність свідомої особистості, але також «відомий душевний стан», необхідний для того, щоб людина надходила з таким наміром, яке б робило здійснюване їм дію «метою самої по собі», тобто добро повинно бути скоєно заради самого добра [3, EN II 3, 1105 б].

Суспільство і суспільні норми Аристотель не мислить крім окремих людей, їх вчинків і почуттів, і, навпаки, окремих людей з їх індивідуальною поведінкою, почуттями, переживаннями поза суспільством і крім прийнятих в даному суспільстві моральних норм, тобто буття людини у нього постає як цілісність індивідуального і суспільного буття людини. Тому і те, що виступає як основа моральності, а це у Аристотеля прагнення людини до того, що є серединою між надлишком і недоліком, виникає не тільки під впливом знань про чесноти, одержуваних людиною від суспільства, але і в результаті індивідуального переживання.

Тобто, перший підхід, виражений Сократом і Платоном, можна позначити як знанієвий, або гносеологічний, так як в якості основи виникнення особистісних цінностей розглядаються лише знання про належне. Другий підхід, який висловив Аристотель – як онтологічний, тому що при з'ясуванні причини виникнення цінностей більш повно розглядається природа людини, враховується єдність індивідуальної та суспільної сторін його буття, єдність розуму і складу душі.

Характеристика названих підходів, яка дана в цій роботі, дозволяє співвіднести перший підхід з моделлю освіти, орієнтованої на формування людини, на реалізацію функції передачі суспільного досвіду як провідної по відношенню до функції розвитку. Освіта, орієнтована на розвиток людини як цілісності, може бути спрямована до розуміння природи цінностей на основі онтологічного підходу. Саме тому, на наш погляд, Аристотеля цікавить дослідження «своєств душі» [4, с . 465].

Наявність аксіологічних теорій, по-різному розглядають природу особистісних цінностей, умови їх виникнення та існування, породжує і проблему вибору цих теорій як теоретичної основи вивчення і проектування освітнього процесу. Рішення цієї проблеми базується на співвіднесенні дослідниками сутнісних якостей проекрованої ними моделі освіти зі змістом аксіологічних теорій. Наприклад, якщо вчений позиціонує проектовану ним модель освіти або виховання як орієнтовану на розвиток людини, розвиток особистості, то їм повинні бути взяті за основу аксіологічні теорії, що розглядають ціннісний світ людини як розвивається структуру.

На наш погляд, в Україні має бути побудована модель освіти, що формує особистість, яка визнає головною цінністю свободу як основу життя на основі моралі як сукупності «історично обумовлених правил, норм, звичаїв, принципів співжиття й поведінки людей...» [5, с. 464].

Саме тоді філософські основи буття призведуть до успіху в житті на основі моралі людства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Сергеев К.А. Камнева Л.С. Сущность человеческого бытия в философии Платона / Платон. Государство. Санкт-Петербург: Наука, 2005. с. 5-158.
2. Платон. Апология Сократа / Мыслители Греции. От мифа к логике: Сочинения // ред. В. Галий. Москва: ЗАО Изд-во ЭКСМО-Пресс; Харьков: Изд-во «Фолио», 1998. С. 9-35.
3. Аристотель. Этика. Москва: АСТ:АСТ МОСКВА, 2006. 492 с.
4. Аристотель. Политика / Мыслители Греции. От мифа к логике: Сочинения // ред. В. Галий. Москва: ЗАО Изд-во ЭКСМО-Пресс; Харьков: Изд-во «Фолио», 1998. С. 441-699.
5. Філософський словник соціальних термінів / під заг. ред. В.П.Андрущенко. Харків: «Корвін», 2002. 672 с.